

01.juni 2022

Høringsinnspill fra Nettverk fjord- og kystkommuner

Grønn omstilling og økt bearbeiding i sjømatindustrien

NFKK er et tverrpolitisk nettverk som representerer 76 kommuner, fra Hammerfest i nord til Farsund i sør. I nettverket sitter ordførere og varaordførere, og våre medlemmer er vertskap for nesten 80 prosent av all oppdrettsproduksjon i Norge.

For NFKK er havbruk- og sjømatnæringene svært viktige, og vi er opptatt av å spille på lag med næringene. Vi ønsker å skape lokale arbeidsplasser og nasjonal verdiskaping, og bidra til en sunn og klimavennlig matproduksjon.

Bærekraftig utvikling av lokalsamfunnene og utvikling av lokalt næringsliv er gjensidig avhengige av hverandre for å sikre attraktive, velfungerende og sterke bo- og arbeidsregioner langs kysten. Sjømatproduksjon trenger kompetente arbeidstakere, og arbeidstakerne trenger lokalsamfunn som tilbyr gode skoler, trygge skoleveier, godt barnehage tilbud, et rikt kulturliv, idrettsarenaer og kritisk samfunnsinfrastruktur m.m.

NFKK mener det er viktig at veksten i klimavennlig og sunn matproduksjon fra oppdrett fortsetter. Men veksten må også være bærekraftig og være tuftet på Norges naturgitte fortrinn. Utviklingen må ivareta lokale behov og hindre slitasje på lokalsamfunnet. Bruken av naturressurser må være langsiktig og ivareta interessene til etterslekten.

Vi vil trekke frem tre grep spesielt:

- endre markedsadgang og tollsatser, for norske foredlede sjømatprodukt
- en effektiv stimulering til godsoverføring til sjøveien
- økte rekrutteringsmuligheter til kvoter og konsesjoner

NFKK vil påpeke at en rekke av anbefalingene i rapporten om grønn verdiskaping og økt bearbeiding omhandler villfisksektoren. Selv om mange av medlemskommunene i NFKK også er store fiskerikommuner, vil våre innspill under omhandle tiltak innen oppdrettsnæringen.

1. Økt bearbeiding på land i Norge

Havbruks- og sjømatnæringene er viktige hjørnesteinsbedrifter i mange fjord- og kystsamfunn. Næringen bidrar til å skape arbeidsplasser og verdiskaping, trygge og sikre lokalsamfunn, og ikke minst en sunn og klimavennlig matproduksjon. Samtidig opptar oppdrettsvirksomheten store arealer i den kommunale sjøallmenningen. Bruken beslaglegger kommunenes sjøområder og medfører lokal miljøpåvirkning, både på land og på vann. For NFKK er det essensielt at havbruk- og sjømatnæringene bidrar til å skape lokale arbeidsplasser på land i Norge.

Vi tar avstand fra dispensasjon gitt til «Norwegian Gannet» fra kvalitetsforskriften, fordi dette flytter arbeidsplasser fra lokalsamfunnene våre på kysten. Slike dispensasjoner svekker dermed lokalsamfunnene og legger ikke til rette for økt lokal verdiskaping. Havbruksnæringens legitimitet blir betydelig redusert.

NFKK viser til at utvalget adresserer utfordringen med dispensasjonsordninger i kvalitetsforskriften til den helhetlige vurderingen av omsetningssystemer og årlige forventningsbrev fra NFD.

NFKK støtter utvalget i at dispensasjonsordninger i kvalitetsforskriften må vurderes i et

verdiskapingsperspektiv og gjerne i de overnevnte vurderinger og brev.

Vi mener at det bør gjennomgås om det i konsesjonene som auksjoneres bort og tillatelsene til utvidelse som gis, kan stilles mer eksakte krav som fremmer innenlands slakting og bearbeiding.

Det bør satses på innovasjon og utvikling slik at det vi dag omtaler som avfall fra bearbeiding kan brukes i nye produkter og dermed gi Norge et konkurransefortrinn. NFKK viser til at også utvalget peker på denne utfordringen.

Lokalsamfunnene er avhengige av stabile helårsarbeidsplasser på land. Skal vi utvikle potensialet som er innen havbruks- og sjømatnæringen må det vurderes og nøye gjennomgås hvilke andre arter fra havet som kan bearbeides på land i Norge, på allerede eksisterende anlegg, i lavsesongen.

2. Produksjon av bærekraftige sjømatprodukter

Vi mener det er viktig at veksten i klimavennlig og sunn matproduksjon fra oppdrett fortsetter. Men veksten må være bærekraftig, både miljømessig, sosialt og økonomisk, og den må være tuftet på Norges naturgitte fortrinn. For å utvikle *bærekraftige sjømatprodukter* må det gjennomgås hvilke kriterier som ligger til grunn for en slik benevnelse.

Vi mener at viktige kriterier er at vekst innen havbruk- og sjømatnæringene må ivareta lokale behov og minimalisere slitasjen på lokalsamfunnet. Bruken av naturressursen *rent hav*, må være langsiktig og ivareta interessene til etterslekten.

Vi støtter utvikling av bærekraftig matproduksjon i våre sjøarealer og mener det må sikres at næringsaktivitet på land og i havet skjer i et samspill som ivaretar både økonomisk vekst og reduserer miljøødeleggelsene.

Vi mener videre at næringsutvikling på land og i havet må ivareta lokalsamfunnene langs kysten og sikre mulighetene til at kommende generasjoner får dekket sine behov. Videre skal arbeidstakere i norske kystkommuner ha gode lønns- og arbeidsvilkår.

Det bør utvikles internasjonale merkeordninger som sørger for at forbrukerne kan ta bærekraftige valg, bærekraft slik vi ser det innebærer flere av momentene vi har nevnt ovenfor.

Vi mener at tildeling av økt kapasitet på eksisterende tillatelser vil gi muligheter for økt produksjonsvolum for den enkelte næringsutøver og gi lavere «fotavtrykk». NFKK mener at det bør fremmes incitament for utvikling av norske råvarer for fiskefor, herunder utvikling av nye arter for oppdrett i Norge. Dette vil bidra til å redusere «fotavtrykket».

Bærekraftig sjømatproduksjon innebærer mer enn bare selve produksjonen, både oppstrøm og nedstrøm. Tilførsel av innsatsfaktorer og videreføring av ferdige produkter medfører påvirkning på lokalmiljø og utslippet av klimagasser.

Dagens transportløsninger for transport av sjømat er bygget rundt bruk veinettet. Dette medfører utslipp og bidrar til kø, lavere trafiksikkerhet og veislitasje. Bærekraftig sjømatproduksjon må fremover i større grad benytte langt mer klimavennlige transportalternativer. Sjøveien som transportåre er langt mer klimavennlig og bærekraftig enn landeveien. Tilsvarende gjelder for jernbane.

NFKK påpeker at skal norske sjømatprodukter være såkalt grønne eller bærekraftige kan vi ikke fortsette med flyfrakt til markedet. Utvalget påpeker at det er et forbedringspotensial knyttet til mer miljøvennlig og energieffektiv transport, inkludert eksport som ikke fordrer bruk av fly. Og vil henstille regjeringen om å satse betydelig på utvikling av teknologi for lagringsstabile sjømatprodukter for nettopp å redusere behovet for frakt med fly og bil, og dermed øke sjøtransporten. Slik også utvalget påpeker, og som NFKK har ment i en årrekke vil dette redusere klimaavtrykket betraktelig.

Videre mener NFKK at «den blå åkeren» må bli en virkelighet, ikke minst for å bli mer selvforsynt og for å kunne kutte kritisk import av råvarer som soya, hvete o.a. som råvarer i lakseforet. Dette vil også bidra til å redusere klimaavtrykket

3. Utfordringsbildet

Vekst innen norsk sjømatindustri krever økt tilrettelegging og fylkeskommunal og statlig infrastruktur ved etablering og videreutvikling. Å være vertskap for oppdrett medfører utfordringer som øker presset på kommunal tilrettelegging og kommunale tjenester.

Vertskapskommuner for oppdrett skal forvalte de kommunale arealene som beslaglegges, både på land og på vann, gjennom aktiv forvaltning av industriområdene, sjøområdene, oppdrettslokalitetene og annen infrastruktur som næringen har behov for nettopp for å drive matproduksjon.

I de aller fleste oppdrettskommuner oppstår det konflikt mellom næringen og innbyggerne. Det er kommunens oppgave å løse disse konfliktene slik at begge parter kan leve og virke sammen. Det er umulig å sette en prislapp på uberørt natur, men svært mange innbyggere er opptatt av å ha tilgang på dette i sitt nærrområde.

All form for næringsaktivitet vil i større eller mindre grad endre og påvirke naturen. Dette vil igjen påvirke innbyggernes tilgang og bruk av friluftsliv og rekreasjon. Som et eksempel kan nevnes støy og lysforurensning fra foringsanlegg og lyssetting av oppdrettsanleggene.

For noen kommuner er oppdrettsvirksomhetens inngrep i kommunen en utfordring for andre næringer, for eksempel reiselivsnæringen. Mange innbyggere mener oppdrettsnæringen ødelegger uberørt natur – noe man kan tape på i et reiselivsperspektiv.

Oppdrettsvirksomhet medfører press i vertskapskommunene. NFKK mener den enkelte kommune vet best hvilken tåleevne den har ved å være vertskap for oppdrett. Derfor bør kommunene ha råderett over bruk av kommunale sjøarealer. NFKK sine erfaringer er at kommunene ikke har særlig innflytelse når det gjelder tilrettelegging av arealer til næringen. Når det legges opp til å øke produksjonskapasiteten, er faren at kommunenes interesser kommer under et enda større press.

Vi understreker at Havbruksfondet må videreføres og at fordelingen fra salg av nye konsesjoner bør endres, slik at den opprinnelige nøkkelen gjeninnføres.

Vi viser til at produksjonsavgiften i dag ligger på 40 øre pr produsert slakteklar laks/ørret, og understreker at produksjonsavgiften også må innføres på landanlegg der produksjonen føres fram til slakteferdig fisk.

I dag utstedes det gratis konsesjoner til oppdrettsanlegg på land. Landanleggene beslaglegger store areal i strandsonen som ellers er «fredet» for bygningsmessige inngrep. Det vil kunne bli samfunnsmessig krevende i forhold til infrastruktur, ikke minst tilgang på fornybar energi som ellers er en knapphetsfaktor. Investering i landbaserte anlegg skjer i dag gjerne som et alternativ til å kjøpe nye konsesjoner eller økte produksjonsrettigheter i eksisterende sjøanlegg. NFKK mener det blir helt feil å frita landbaserte anlegg, som produserer fisk som går direkte til slakting, for den aktuelle produksjonsavgiften.

Vekst i oppdrettsvirksomheten medfører også økt lokal tungtransport. Transport av fersk sjømat fra oppdrettsanleggene og til salgsmarkedene gir stor veislitasje og utfordrer lokal trafiksikkerhet, setter nye krav til beredskap, krav til veiforbindelser og nye krav til infrastruktur for gang- og sykkelveier.

Vekst i oppdrettsnæringen medfører dessverre også marin forsøpling. For å kunne høste mat fra havet også i framtiden, er vi nødt til å gjøre det vi kan for å rydde opp og hindre forsøpling. Langs hele norskekysten ligger det rester av gamle og forlatte oppdrettsanlegg og annet avfall fra oppdrettsvirksomhet. Kommunenes renovasjonstilbud har ofte begrensninger ved mottaksanleggene, noe som medfører nye investeringer eller kostnader ved bort kjøring. Svært mange kystkommuner bruker betydelige midler på marin forsøpling. Innsamlingsaksjoner suppleres gjerne med gratis levering i avfallsmottakene. Dette er kostnader som innbyggerne må dekke over de kommunale gebyrene.

Oppsummering

Bærekraftig vekst må være både miljømessig, økonomisk, miljømessig og sosialt bærekraftig. For oss innebærer dette at fiskeri- og oppdrettsvirksomheten må bidra til å sikre verdiskaping og arbeidsplasser i kommunene og ivareta miljø og klima. Lokal aksept er svært viktig og må defineres som en samfunnskontrakt mellom fiskeri- og havbruksnæringen og lokalsamfunnene. Den videre utvikling av disse næringene må imøtekomme behovene til dagens generasjon uten å

redusere mulighetene for kommende generasjoner til å få dekket sine behov. En viktig forutsetning for bærekraft er at næringene kompenserer ulemper og kostnader som påføres lokalsamfunnet og slik skaper aksept og legitimitet for sin virksomhet.

NFKK ønsker vekst i sjømatnæringene, men da på et bærekraftig grunnlag. Utvikling av lokalt næringsliv er helt avhengig av gode lokalsamfunn, og det er en gjensidig avhengighet for å sikre attraktive og velfungerende bo- og arbeidsmarkedsregioner langs kysten. For å bygge attraktive lokalsamfunn som tiltrekker seg tilflyttere, er det behov for tiltak som øker bearbeidingen av sjømat på land i norske kommuner. Herunder vil ny teknologi og en annen og relevant fagkompetanse bli mer og mer viktig. I tillegg trengs det bedre infrastruktur og tilbud om «arbeid for begge». Flere statlige arbeidsplasser vil i tilknytning til sistnevnte være helt nødvendig for å være attraktive nok.

NFKK viser til at organisasjonen opp igjennom tidene har avgitt en rekke hørings svar og innspill til rapporter og NOU'er om hvilke tiltak og grep som forbedrer attraktiviteten for bosetting og verdiskaping på kysten. Sjømat- og havbruksnæringen har i så måte vært helt sentralt, og definisjon og etterlevelse av bærekraft har vært fokusert og fått større og større betydning. Vi savner imidlertid en mer aktiv oppfølging av de forslag til tiltak som er framkommet fra de forskjellige NOU'er og rapporter. Vi savner nok også tydeligere prioriteringer.

Hurdalsplattformen er klar på at det skal legges til rette for videre vekst i sjømat- og havbruksnæringen for å skape flere arbeidsplasser, mer lokal og nasjonal verdiskaping og bearbeiding. Det er nå tid for handling og oppfølging av denne. Vi trenger ikke først og fremst enda flere rapporter og NOU'er som mer eller mindre handler om det samme.

Med vennlig hilsen

Ole L. Haugen
Styreleder

Nettverk for fjord- og kystkommuner